

Tekindal, M., Ege, A. ve Erim, F. (2019). Sosyal Hizmet Bilgisi Üretimi: Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi İncelemesi (1983-2017). *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(3), 796-813.

Araştırma

Makale Geliş Tarihi: 07.03.2019

Makale Kabul Tarihi: 02.08.2019

SOSYAL HİZMET BİLGİSİ ÜRETİMİ: TOPLUM VE SOSYAL HİZMET DERGİSİ İNCELEMESİ (1983-2017)

Social Work Knowledge Production: Review of Journal of Society and Social Work (1983-2017)

Melike TEKİNDAL*

Ahmet EGE**

Ferman ERİM***

*Doç. Dr., İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID ID: 0000-0002-3453-3273

**Dr. Öğr. Üyesi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID ID: 0000-0002-4805-8100

**Arş. Gör. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ORCID ID: 0000-0002-4994-4016

ÖZET

Bu çalışmada akademik bir disiplin ve uygulamalı bir meslek olan sosyal hizmetin bilgi üretiminde önemli rol oynayan Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi'nde yayınlanan (1983-2017) makalelerin bazı değişkenler açısından incelenmesi ve makale başlıklarından yararlanarak, dergide en çok konu edilen kelime/kavramların ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda araştırmada nicel içerik analizi yapılmıştır. Öncelikle Dergi'de yayınlanan makalelerin tanıtıcı bilgilerine (yılı, türü, yazı dili, yazar sayısı, yazarların sosyal hizmetle ilişkisi) yer verilmiş sonrasında ise makalelerin başlıklarında geçen kelimelerin sıklığı incelenmiştir. Araştırma sonucunda, Dergide çok derleme makale yazılmış olduğu ve araştırma tasarımı açısından da en çok nicel tasarım kullanıldığı bulgusuna ulaşılmıştır. Dergide en çok Türkçe ve tek yazarlı makaleler yer almıştır. Ayrıca makaleler en çok sosyal hizmet bölümü akademisyenleri tarafından yazılmıştır. Makalelerin başlıkları üzerinden kelime taraması yapıldığında “sosyal” ve “hizmet” kelimelerinden sonra en sık kullanılan kelimelerin “çocuk” ve “aile” kelimeleri olduğu görülmüştür. Bu kapsamda Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi'nde en çok çocuk ve aile refahı bağlamında çalışmalar yer almaktadır. Gelecekte yapılacak araştırmalarda, üretilen sosyal hizmet bilgileri, özel

gruplar odağında incelenebilir, anahtar kelimeler üzerinden çalışılabilir ve sosyal hizmet alanında üretilen farklı akademik dergilerin taraması yapılabilir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal hizmet, toplum ve sosyal hizmet dergisi, bilgi üretimi.

ABSTRACT

This study examines the articles published in the Journal of Society and Social Work (1983-2017) to identify most of the frequently addressed terms and concepts. To accomplish this, the research uses quantitative content analysis and surveys the articles and their titles with respect to selected variables. First, descriptive review on articles' publication year, genre, and language, as well as the number of authors and their relation to social work are provided. Second, the frequency of the words in the article titles is analyzed. The results show that a substantial number of articles are review articles, the most frequently utilized research design is quantitative, and the majority of the articles are in Turkish and have a single author. Moreover, the articles are mostly published by scholars affiliated with the social work departments. The analysis of the word counts indicates that, following "social" and "work", "child" and "family" are the most frequently used terms in the titles. Thus, most of the articles published in the Journal of Society and Social Work are based on studies on child and family welfare. Future studies could analyze the production of knowledge in social work with a focus on specific groups, explore keywords, and review different social work journals.

Keywords: Social work, Journal of Society and Social Work, knowledge production.

GİRİŞ

Sosyal hizmet hem uygulama hem de teori açısından sosyal bilimler içerisinde bilgi üretimine fazlaca katkı sağlama avantajına sahiptir. Sosyal hizmet mikro, mezzo, makro uygulama düzeylerinde, müracaatçıların gereksinimlerini karşılayabilecek hizmetleri üretmek ve mesleki ve bilimsel kimliğini geliştirmek için bilgi üretimini sürekli hale getirmesi gereken bir meslektir. Akademik bir disiplin ve uygulamalı bir meslek olarak sosyal hizmetin gelişimi bu sürekliliğe bağlıdır.

Bu açıdan sosyal hizmet bilgisinin üretilmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. İnsana ilişkin olan sorunların karmaşık yapısı, en başta bir bilgi üretimi sürecini ve bilgilerin güncellenmesi ihtiyacını beraberinde getirmektedir. Bu yönüyle teori ve pratik ya da akademik disiplin ve uygulamalı bir meslek olmak arasındaki köprünün kurulmasında bilgilerin üretilmesi, bunların bilimsel yayınlar aracılığıyla paylaşılması ve bunlara ilişkin yapılacak değerlendirmeler önem taşımaktadır.

Sosyal hizmet bilgisi hem ulusal hem de uluslararası düzeyde akademik olarak üretilmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde sosyal hizmet ile ilgili dergiler incelendiğinde; adında “sosyal hizmet (social work)” kelimeleri ile taratıldığında Web of Science’ta 42 dergi bulunmaktadır (Master Journal List, 2019). Bunların dışında derginin adında sosyal hizmet geçmeyen fakat sosyal hizmet bilgisinin yayınlandığı dergiler de elbet mevcuttur. Ulusal TR dizinde ise “sosyal hizmet” ve “sosyal çalışma” anahtar kelimeleri taratıldığında (TR Dizin, 2019) üç dergi mevcuttur. Uluslararası düzeyde olduğu gibi adında sosyal hizmet/çalışma geçmeyen dergilerde de sosyal hizmet ile ilgili yayınlar bulunmaktadır. Dergipark üzerinden yapılan incelemede ULAKBİM TR dizininde yer almayan, adında “sosyal hizmet” geçen dört dergi (DergiPark, 2019) bulunmaktadır.

Bu araştırma da, Türkiye’de ulusal sosyal hizmet bilgisinin üretilmesinde öncü rol üstlenmekte olan “Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi” aracılığı ile üretilen sosyal hizmet bilgisini sistematik olarak ortaya koymak ve sosyal bilimler içerisindeki yerini görünür kılmak için tasarlanmıştır.

Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi

İlk mezunlarını 1965 yılında vermiş olan Türkiye sosyal hizmet eğitimi 2002 yılına kadar ülkenin başkenti olan Ankara’da tek okul olan Hacettepe Üniversitesi bünyesinde sürdürülmüştür. Üretilen bilginin alanyazına ve topluma kazandırılması da yine aynı okulda 1983 yılında yayın hayatına başlayan “Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Dergisi” aracılığıyla sağlanmıştır. Dergi, 1993 yılında çıkan sayıların ardından ara vermiş olup sonrasında 2000 yılında “Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi” adıyla yayın hayatına yeniden başlamıştır. Bu tarihten itibaren “hakemli dergi” olmuştur (Tufan, 2000).

Dergi, sosyal hizmet alanında yayın üreten ulusal (ASOS INDEX, TÜBİTAK ULAKBİM Sosyal Bilimler Veritabanı, Türkiye Atıf Dizini) ve uluslararası (EBSCO, INDEX-Copernicus) indekslerde (TSH, Dizinlenme Bilgileri, 2019) yer alması sebebiyle sosyal hizmetin akademik bilgi kaynağı olarak değer taşımaktadır. Bu nedenle bu dergide yayınlanan çalışmaların detaylı şekilde incelenmesi Türkiye’de sosyal hizmet bilgisini görünür kılması açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle bu çalışma kapsamında sosyal hizmet bilgisinin en aktif şekilde üretildiği, sosyal hizmetin sosyal bilimler içerisindeki yerini ve sosyal bilimlere katkısını ortaya koyan “Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi” incelenmiştir.

Bilgi üretiminde sosyal hizmetin yeri ve sosyal hizmet bilgisi

Sosyal bilimler, sosyal hizmetin bilgi üretimine ve sosyal hizmet uygulamasına temel oluşturmaktadır. Bu temel oluşturma, insanı çevresi içerisinde ele almayı ve yaşanan sorunlara, gereksinimlere ve haklara ilişkin çözümler sunmak açısından önem taşımaktadır. İnsanı, biyolojik, psikolojik, sosyal ve kültürel bir varlık olarak görmek farklı disiplinlere ait bilgileri de edinmeyi gerektirmektedir. Sosyal hizmetin bireyi ya da olguları bir bütün olarak ele alışı Uluslararası Sosyal Hizmet Çalışanları Federasyonu (IFSW, 2014) tarafından yapılan tanımda da açıkça belirtilmiştir. Tanıma göre "Sosyal hizmet, toplumsal değişim ve gelişmeyi, toplumsal bütünleşmeyi, insanların güçlenmesini ve özgürleşmesini destekleyen, uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplindir. Sosyal adalet, insan hakları, kolektif sorumluluk ve farklılıklara saygı ilkeleri sosyal hizmetin temelinde yer alır." Sosyal hizmetin güçlü yanı meslek olmanın yanı sıra, bilgi üretme sorumluluğu olan akademik bir disiplin olmasıdır. Bu sayede sosyal hizmetin mesleki uygulamasından akademiye, akademiden de uygulamaya sürekli bilgi aktarımını mümkün kılınmaktadır. Akademik disiplin içinde üretilen bilgi ile mesleki uygulama sürecinde üretilen bilginin birbirini destekleyerek yeni bilginin üretilme sürecine alan sağlaması açısından sosyal hizmet alanında bilimsel yayıncılığın önemi büyüktür.

Bu noktada sosyal hizmet, bireye ve çevresine ilişkin hizmetler üreten bir meslek olarak görülmektedir ve bu hizmetlerden yararlanılması noktasında sosyal hizmet uzmanları profesyonel çalışmalar yürütmektedir. İnsan sorunlarının karmaşık yapısı şüphesiz ki bu sorunların anlaşılması ve buna ilişkin çözümler sunulmasını gerektirmektedir. Bu açıdan uygulayıcıların sunacağı hizmetlerin niteliğinin artırılması için akademik çalışmaların yapılması oldukça önemli bir noktadır.

Sosyal hizmetin, sosyal bilimler içerisinde disiplinlerarası bir yaklaşım ile gelişmekte olduğunu söylemek mümkündür. İnsana ve çevreye dair olanı, sosyal olanı anlamak, analiz etmek pek çok farklı disipline ilişkin bilginin varlığını ve ortaklaşa çalışmaları zorunlu kılmaktadır. Cılga (2004)'nin de vurguladığı gibi sosyal hizmet akademisyenlerinin ve sosyal hizmet uzmanlarının araştırma, eğitim ve uygulama düzeylerinde farklı disiplinlerle bir araya gelmesi, sosyal hizmetin üzerinde önemle durduğu bütüncül bakışı desteklemesi açısından önemlidir. Hatiboğlu (2012, s.13) sosyal hizmetin bu disiplinlerarası birlikteliğin, sosyal hizmetin kendi bilgi temelini oluşturmak için de yararlandığı üzerinde durmuştur. Uygulama boyutu açısından da Thompson (2014), disiplinler çalışmayı sosyal hizmetin iyi uygulamayı başarması için gerekli ilkelerden biri olarak görülmektedir.

Sosyal hizmetin uygulama temelli bir meslek ve akademik disiplin olmasının en büyük gerekliliği uygulamalarını bilimsel araştırmalar yoluyla şekillendirebilmesi ve kendi bilgisini üretebilmesidir. Bu şekilde sosyal hizmet, uygulamadan edindiği bilgileri teoriye, teoride edindiği bilgiyi de uygulamaya aktarabilme ve sonuçlarını değerlendirebilme fırsatı bulabilecektir. Bu açıdan özellikle sosyal hizmet uygulamalarında, sosyal hizmet araştırmasının önemli bir yeri bulunmaktadır. Tuncay (2016) da sosyal hizmet uzmanlarının araştırma bilgisi ile desteklenen kanıta dayalı-ölçülebilir uygulamalar gerçekteşirmesinin ve müdahalelerinde araştırma sonuçlarından yararlanmasının önemini vurgulamaktadır.

Araştırma konusunu hem sosyal hizmet mesleğinin bilimsel temelini oluşturan bir yöntem hem de sosyal koşulları iyileştiren bir araç olarak ele alan Krysik ve Finn (2015) sosyal hizmette araştırmanın dört işlevi üzerinde durmaktadır. Bunlar: Bir bilgi edinme yolu olarak bilimi destekleme, hesap verebilirliği artırma, iletişimi geliştirme ve sınırlı kaynaklara erişimi kolaylaştırma işlevleridir.

Krysik ve Finn (2015)'e göre sosyal hizmet uzmanının bilgi edinme yollarının temel olarak yetki, doğrudan deneyim, önsezi, gelenek ve bilimdir. Müdahalelerin eleştirel düşünceye ve bilime dayalı olmasına yönelik gereklilik araştırmayı önemli kılmaktadır. Araştırma yoluyla sosyal hizmet kendi etkililiğini de değerlendirme şansı elde etmektedir. Araştırma, uygulayıcının güvenli iletişim kurmasını sağlamakta ve iletişimin niteliğini artırmaktadır. Son olarak araştırma sınırlı olan kaynakların erişimine ve kullanımına ilişkin bir yol haritası iğereren bir değerlendirmeyi ortaya koymaktadır.

Seymen ve diğerleri (2009)'nin vurguladığı gibi bilimin bilinmeyeni bilinir kılmak, diğer insanlara duyurmak ve bu yolla gelişimin sağlanmasına katkıda bulunmak amacı doğrultusunda; araştırmaların yayınlanması, ortaya çıkan bilgilerin paylaşım ortamının yaratılması ve daha sonra araştırma yapanların bu çalışmalara ulaşabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

Sosyal hizmet disiplini ve mesleği bilgisinin üretimi, hem sosyal hizmetin akademik olarak gelişimi hem de mesleğin sunumuna yani bireye, gruplara, topluluklara sunulacak hizmetlerin niteliğine yönelik katkısı açısından oldukça önem taşımaktadır. Bunun sebeplerinden biri de sosyal hizmet uygulamasında karşılaşılan her vakanın, her bireyin kendine özgü değerkenleri beraberinde getiriyor olmasıdır. Bu yönüyle sosyal hizmet uygulamaları kapsamlı bir bilgi alt yapısını gerektirmektedir. Trevithick (2008) sosyal hizmet bilgisi 3 boyutta ele almıştır. Bunlar, "teorik bilgi", içerisinde araştırmanın da yer

aldığı “olgusal bilgi” ve “uygulamaya dayalı bilgi/kişisel bilgi” olarak sınıflandırılmıştır. *Teorik bilgi*; insanlar, durumlar ve olaylar hakkındaki anlayışımızı aydınlatan teoriler; sosyal hizmetin rolünü, görevini ve amacını analiz eden teoriler; doğrudan uygulama ile ilgili teoriler olarak açıklanmıştır. *Olgusal bilgide*, güncel bilgiler ve araştırmalardan ele edilen bilgiler önem taşımaktadır. Olgusal bilgi, “hukuk/mevzuat bilgisi”, “sosyal politika”, “kurum politika, prosedür ve sistemleri”, “spesifik gruplara ilişkin bilgiler” ve “spesifik kişisel ya da sosyal problemlere ilişkin bilgiler” olarak gruplanmıştır. Son olarak *uygulama bilgisinde* ise hali hazırda var olan bilginin edinilmesi, uygulanması ve ayrıca yeni bilginin üretilmesi üzerinde durulmaktadır. “Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi”nde yer alan makaleler, yukarıda ele alınan bilgi türlerini içermesi açısından sosyal hizmetin bilgi dağarcığına katkı sunmaktadır.

Sosyal hizmet bilgi üretimini ortaya koymayı amaçlayan çalışmalar az da olsa yapılmış olup bu araştırmalar makalelerden ziyade üretilen lisansüstü tezler üzerinden yapılmıştır. Alanyazın incelendiğinde, Zengin ve Çalış (2017)’in yaptığı çalışmada son on yılda sosyal hizmet alanında yazılmış olan tezler ele alınmış olup çalışma sonucunda yüksek lisans tezlerinin nicel yöntem ağırlıklıyken doktora tezleri nitel yöntem ağırlıklı olduğu ve tezlerin müracaatçı grubu olarak çoğunlukla aile ve çocuklara ilişkin yazıldığı ortaya konmuştur. Tekindal, Attepe Özden ve İçağasioğlu (2018)’nin yaptığı benzer bir çalışmada Türkiye’de 1987 ve 2017 yılları arasında sosyal hizmet alanında üretilmiş olan yüksek lisans ve doktora tezleri ele alınmıştır. Buna göre tezlerin çoğunlukla nicel araştırma yöntemi ile kurgulandığı ve aile, çocuk ve kadın alanlarında yoğunluk kazandığı bulunmuştur.

Benzer incelemeleri içeren farklı alanlar için yapılmış olan dergi incelemelerine bakıldığında bunlardan biri, Dumrul ve Aysu (2006) tarafından yapılan “Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisinde Yayınlanan Makaleler: Değerlendirme ve Bibliyografya (1981-2005)” isimli çalışmasıdır. Bu çalışmada, Erciyes Üniversitesi İİBF dergisinde yayımlanan makalelerin belirli ölçütlere göre analizi yapılmıştır. Makalelerin analizinde akademik dereceler, makalelerin yayımlandıkları dil ve anabilim dalları, makalelere katkıda bulunan yazar sayısı, yazarların dergide yayımlanan makale sayıları ve dergiye katkıda bulunan yazarların kurumları dikkate alınmıştır.

Araştırmanın amacı

Araştırmanın temel amacı Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi’nde yayınlanan makalelerin belirlenen değişkenler açısından incelenerek nicel içerik analizinin yapılması ve makale

başlıklardan yararlanarak, Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi'nde en çok konu edinilen kelime/kavramları ortaya çıkarmaktır.

Alt amaçlar; Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisinde;

- Makalelerin tanıtıcı verileri (yılı, türü, yazı dili, yazar sayısı, yazarların sosyal hizmetle ilişkisi) nelerdir?
- Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlanan makalelerin başlıkları üzerinden en çok konu edinilen kelimeler/kavramlar nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma nicel yöntemle sahip olup, nicel içerik analizi kullanılmıştır (Karasar, 2009; Marlow, 2010; Gürbüz ve Şahin, 2014). Nicel içerik analizinde araştırmacı metnin sembolik içeriğinin sayısal betimlemesini oluşturmak için objektif ve sistematik sayma ve kaydetme prosedürlerini kullanır, bir metnin içeriği hakkındaki nicel verilere vurgu yapılmaktadır. Tepkisizdir, iletişim kaynağındaki içeriği açığa çıkarmayı amaçlar, amaca yönelik odaklanmayı gerektirir. Farklı sunum araçlarını kullanır, şekil, grafik, tablo gibi, metin hakkında tekrarlanabilir kesin sonuçlar elde edilir. Gerekirse istatistiksel yöntemlerle elde edilen bulgular analiz edilebilir. İçerik analizi üç tür araştırma problemini çözmek için kullanılabilir. Bunlar;

- Metnin hacimsel olarak büyük olduğu durumlarda (örneğin, makale tez taramaları vb.)
- Bir konunun belirli bir mesafeden incelenmesi gerektiğinde (tarihsel belgeler, ölmüş birinin yazıları)
- Bir metnin içindeki üstünkörü gözlemlerle farkedilmesi zor olan mesajları açığa çıkarmada kullanılır (Neuman, 2010).

Yapılmış olan çalışmada da uzun yıllardır yayınlanan, makale sayısı dört yüz otuz dört (434 makale, 2017 yılı son sayısı dâhil) olan Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisinin içerik analizinin yapılması planlanmıştır.

Nicel içerik analizi yapılırken; sırasıyla sorular belirlenir, analiz birimleri oluşturulur, örnekleme yapılır, değişkenler ve kodlama kategorileri oluşturulur ve çıkarımlar yapılır (Neuman, 2010).

Bu sırayla yapılan çalışmada da araştırma kapsamında öncelikle Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi'nde yayınlanan makalelerin elektronik versiyonları bir araya getirilmiştir.

Sonrasında farklı alanlarda yapılmış olan çalışmalar temel alınarak, soruları, değişken ve kodlama kategorileri belirlenmiştir. Belirlenen sorular ve kategoriler “makale inceleme formu” aracılığı ile sistematik hale getirilmiştir. Makale inceleme formu çalışmanın amacı kapsamında şu maddelerden oluşturulmuştur:

- Makale yılı,
- Makale türü,
- Makalenin yazı dili,
- Makalenin yazar sayısı,
- Yazarların sosyal hizmet ile ilişkisi,
- Makalelerin başlıkları.

Öncelikle Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi’nde yayınlanan makalelerin tanıtıcı bilgilerine (yılı, türü, yazı dili, yazar sayısı, yazarların sosyal hizmetle ilişkisi) yer verilmiş ve makalelerin başlıklarında geçen kelimelerin sıklığı incelenmiştir. Dergideki makaleler en başından (1983) itibaren incelenmeye başlanmış olup bu inceleme 2017 yılı son sayısı dâhil yapılmıştır.

Çalışmaya dâhil edilen dört yüz otuz dört (434) makalenin tanıtıcı bilgileri ve başlıkları, SPSS20 paket programı veri tabanına girilmiştir. Tanıtıcı bilgilerin sayı ve yüzdesi elde edilmiştir. Ayrıca her bir makalenin başlığı Microsoft Office Excel 2016 formunda hazırlanarak MAXQDA 18.2 programında kelime sayımı yapılmıştır. Elde edilen veriler niceliksel olarak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Bu başlık altında tanıtıcı bulgulara ve makale başlıklarına ilişkin doküman incelemesine yer verilmektedir.

Tanıtıcı Bulgular

Aşağıda ilk olarak Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi’ne ilişkin bazı tanıtıcı bilgiler ele alınmıştır. Sonrasında ise makale başlıklarına ilişkin doküman incelemesi ele alınmaktadır.

Tablo 1. Tanıtıcı bulgular

	Sayı	Yüzde
Yazı türüne göre makale sayıları		
Derleme makale	228	52,3
Nicel yöntem araştırma makalesi	160	36,7
Nitel yöntem araştırma makalesi	31	7,1
Vaka sunumu	7	1,6
Karma yöntem araştırma makalesi	4	,9
Diğer*	4	1,4
Toplam	434	100,0
* Diğer çalışmalar arasında 2 panel konuşması, 1 seminer raporu, 1 makale çevirisi bulunmaktadır.		
Yazı diline göre makale sayıları		
Türkçe	419	96,5
İngilizce	15	3,5
Toplam	434	100,0
Yazar sayısına göre makale sayıları		
Bir yazarlı	274	63,4
İki yazarlı	99	22,9
Üç yazarlı	33	7,6
Dört ve üzeri yazarlı	26	6,0
Toplam	432*	100,0
* Bu toplam sayıya yazı türü başlığında "panel konuşması" olarak belirtilen 2 makale dahil edilmemiştir.		
Yazarların sosyal hizmetle ilişkisi		
Sosyal hizmet bölümü akademisyeni	288	67,1
Diğer disiplinlerden akademisyenler	86	20,0
Sosyal hizmet uzmanları	32	7,5
Diğer disiplinlerden meslek elemanları	15	3,5
Diğer	8**	1,9
Toplam	429*	100,0

* 5 yazara ilişkin unvan ya da meslek bilgisi bulunmamaktadır. **1. Yazarın sosyal hizmetle olan ilişkisinde sosyal hizmet bölümünde eğitim almakta olan lisansüstü öğrenci olan yazarlar (3), kurumlarda uzman olarak görev yapan yazarlar (2), yine sosyal hizmet bölümünde eğitim alan lisans öğrencileri (1), diğer disiplinlerden bir yüksek lisans mezunu (1) ve diğer disiplinlerden bir lisansüstü öğrenci (1) diğer seçeneğine dahil edilmiştir.

Diğer disiplinlerden akademisyenlerin bölümleri/anabilim dalları		
Çocuk Gelişimi Bölümü	14	16,9
Eğitim Bilimleri Bölümü	8	9,6
Halk Sağlığı ABD	8	9,6
Okul Öncesi Eğitimi/öğretmenliği ABD	8	9,6
Kamu Yön. / Siy. Bil. ve Kamu Yön. Bölümü	7	8,5
Tıp Fakültesi Psikiyatri ABD	6	7,3
Sosyoloji Bölümü	5	6,0
İşletme Bölümü	4	4,8
Diğer	23**	27,7
Toplam	83*	100,0

* 3 yazar ile ilgili bölüm ya da anabilim dalı bilgisi detaylı verilmemiştir. ** Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü (1), Çocuk ve Aile Çalışmaları Bölümü (1), Endüstri Bölümü (1), Ev Ekonomisi / Aile ve Tüketici Bilimleri Bölümü (3), İktisat Bölümü (2), İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği ABD (1), İstatistik Bölümü (1), Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü (1), Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik ABD (1), Sağlık İdaresi Bölümü (2), Sağlık Yüksekokulu (2), Sistem Yönetim Bilimleri Bölümü (1), Tarım Ekonomisi Bölümü (1), Tıp Fakültesi Biyoistatistik ve Tıbbi Bilişim ABD (1), Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon ABD (3), Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü (1).

Tablo 1’de makalelerin tanıtıcı bilgileri kapsamında; yazı türüne göre makale sayıları, yazı diline göre makale sayıları, yazar sayısına göre makale sayıları, yazarların sosyal hizmetle ilişkisine göre makale sayıları, diğer disiplinlerden akademisyenlerin bölümleri/anabilim dalları yer almaktadır.

Yazı türüne göre incelenen 434 makale içerisinde en çok derleme makalelerin (%52,3) olduğu görülmektedir. Bunu, nicel araştırma yönteminin kullanıldığı makaleler (%36,7) izlemektedir. Derleme makale ve nicel araştırma makalesine göre az sayıda da olsa Dergi’de nitel araştırma yönteminin kullanıldığı makaleler (%7,1), vaka sunumu (%0,9) ve karma yöntem araştırma makaleleri (%0,9) de yer almaktadır.

Yazı diline göre makale sayıları incelendiğinde; 434 makalenin %96,5’i Türkçe ve %3,5’i ise İngilizce olarak yazılmıştır. Ek olarak “Toplum ve Sosyal Hizmet” Dergisi’nin yıllık ortalama makale sayısı yaklaşık 15’tir.

Makalelerin yazar sayıları incelendiğinde; makalelerin en çok tek yazarlı (%63,0) yazıldığı görülmektedir. Bunu ise iki yazarlı makaleler (%22,9) izlemektedir.

Yazarların sosyal hizmetle olan ilişkisi incelendiğinde; daha belirgin bir görünüm ele edebilmek için bu ilişki ilk yazarlar üzerinden ele alınmıştır. Buna göre, Dergi'de yayınlanmış makalelerin yazarları en çok sosyal hizmet akademisyenleridir (%66,9). Bunu diğer disiplinlerden akademisyenler (%20,3) izlemektedir. Bununla birlikte sosyal hizmetin uygulama kısmında sorumluluk üstlenen sosyal hizmet uzmanları da (%7,5) bilimsel yayın üretimi sürecine katkı sunmuşlardır. Son olarak diğer disiplinlerden meslek elemanları da (%3,5) yayın üretim süreçlerinde yer almışlardır.

Dergi'de makalesi bulunan ve ilk yazar olarak yer alan diğer disiplinlerden akademisyenlerin bölümleri/anabilim dalları hakkındaki verileri incelendiğinde; diğer disiplinlerden en çok çocuk gelişimi bölümünden akademisyenlerin ilk yazar olarak yer almıştır (%16,9). Bunu eğitim bilimleri bölümü (%9,6), halk sağlığı (%9,6) ve okul öncesi eğitimi/öğretmenliği (%9,6) anabilim dalları izlemiştir.

Makale Başlıklarına İlişkin Doküman İncelemesi**Tablo 2. Doküman incelemesine göre başlıklarda yer alan kelime ve kavramların sıklığı**

Sıra	Kelimeler	Sayı	Sıra	Kelimeler	Sayı
1	Sosyal	216	26	Yoksul/luk	13
2	Hizmet	167	27	Değerlendirme	12
3	Çocuk	93	28	Yetiştirme	12
4	Aile	64	29	Ölçek	12
5	Eğitim	58	30	Grup	12
6	Türkiye/Türk	47	31	Müdahale	12
7	Sorun	35	32	Okul	11
8	Çalışma	29	33	HIV/AIDS	11
9	Uzman	29	34	Hastalık	10
10	Öğrenci	28	35	Politika	10
11	Toplum	27	36	Demografik	9
12	Kadın	27	37	Hak	9
13	Yaklaşım	26	38	Ergen	9
14	Uygulama	26	39	Cinsiyet	8
15	Sağlık	25	40	Destek	8
16	Araştırma	22	41	Çalışmacı	7
17	Genç	19	42	Hastane	7
18	Hasta	18	43	Feminist	7
19	Ankara	17	44	İnceleme	7
20	Engelli	15	45	Kuram	7
21	Rol	15	46	Vaka	7
22	Ruh	14	47	Evlilik	7
23	Sistem	14	48	Muhtaç	7
24	Bakım	13	49	Anne	7
25	Uygulaması	13	50	Problem	7

Doküman incelemesine göre Tablo 6'da Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisinde yayınlanan makalelerin başlıkları sistematik olarak incelenerek, başlıklarda en sık kullanılan kelime ve kavramların vurgulanması amaçlanmıştır. MAXQDA 18.2 programında yer alan kelime sayımı işlevi ile makalelerde yer alan kelimelerin kaç kez yer aldığına dair sayısal bilgiler elde edilmiştir. Kelimeler anlamlarının değişmediği ekleri ile birlikte sayılmıştır. Bu bağlamda Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi'nde yayınlanan yayınların, dergi kapsamında belirtilen ana konularla bağlantısı da kurulmaktadır.

Öncelikle Tablo 2’de de görüldüğü gibi başlıklarda en sık rastlanan ilk iki kelime “sosyal (216 kere)” ve “hizmet”tir (167 kere). Bu kapsamda dergide 434 makalenin 137’sinde başlıklarda “sosyal hizmet” kelimesinin bir arada geçmektedir. Sosyal hizmet başlığı ile ele alınan konular arasında; sosyal hizmet-bilim ilişkisi, sosyal hizmet eğitimi, aktif öğrenme, küresel değişimler, sosyal hizmet bilgisi; sosyal hizmet mesleği ve mesleğin gelişimi, sosyal hizmet incelemesi, sosyal hizmetin rol ve işlevleri, vaka kayıtları; ekip çalışması ve disiplinler arası yaklaşım, beceriler; görüşme, empati, afet yönetimi, sosyal rehabilitasyon gibi bilgiler yer almaktadır.

Bir diğer önemli kelime ise üçüncü sırada “çocuk”tur. Makale başlıklarında 93 kere geçmektedir. Çocukla ilgili başlıklar incelendiğinde karşımıza çocukla bağlantılı olarak, aile, kadın, boşanma, erken evlilik temaları; çocuğa yönelik şiddet, çocuk suçluluğu, çocuk yuvaları, sokak çocukları, korunmaya muhtaç çocuk, koruyucu aile kavramları; çocuğun eğitimi bağlamında okul öncesi eğitim ve ilköğretim, bilgisayar gibi konular ele alınmıştır.

Kelime sayımında dördüncü sırada “aile” yer almaktadır. Aile kelimesi başlıklarda 64 kere geçmiştir. Aile kelimesi kullanılan başlıklarda makaleler aile ile ilgili farklı konulara değinmektedir. Bu konular sosyo-politik, psikolojik temelli olmakla birlikte, sosyal hizmet müdahale sürecini de içermektedir. Sosyo-politik olarak; aile sosyolojisi, aile yapısı, aile yaşam döngüsü, aile tipolojisi, gecekondü ailesi vb. konular yer alırken; psikolojik bağlamda ailede boşanma ve depresyon, şiddet; sosyal hizmet müdahale süreci kapsamında, aile tedavisinde örnek vaka, sistem kuramı, krize müdahale, feminist sosyal hizmet müdahalesi, planlı müdahale süreçleri aile bağlamında ele alınmıştır.

Beşinci sırada “eğitim” kelimeleri yer almaktadır. Başlıklar içerisinde 58 kere geçmiştir. Eğitim başlığı altında sosyal hizmet eğitimi üzerinde durulmakla birlikte; öğrenme yöntemi kapsamında aktif öğrenme ve farklı eğitimler odağında durulmuştur.

Ayrıca müracaatçı grupları arasında sayabileceğimiz çocuk ve aileden sonra, derginin ana konuları arasında da yer alan kelimeler ön sıralarda yer almaktadır. “kadın (27 kere)”, “toplum (27 kere)”, “genç/ergen (28 kere)”, “hasta (18 kere)”, “engelli (15 kere)”, “yoksul/yoksulluk (13 kere)”, “HIV/AIDS (11 kere)” geçmektedir.

Kadın kelimesinin geçtiği başlıklar incelendiğinde farklı kadınlık hallerinin incelendiği görülmektedir. Bunlar kadına yönelik şiddet olgusu, göçte kadınlık olgusu, boşanma, iş gücüne katılım, istihdam, kadın hükümlüler, engelli kadınlar, yoksul kadınlar, ruhsal

hastalığa sahip kadınlar, kurum bakımı deneyimi olan kadınlar gibi farklı kadınlıklar ön plana çıkmaktadır.

Toplum kelimesinin geçtiği başlıklarda genellikle toplum ruh sağlığı merkezleri, toplumsallaşma, sivil toplum örgütleri, sosyolojik olarak toplum ele alınmaktadır.

Genç ve ergen kavramları farklı bağlamlarla birlikte ele alınmıştır. Bu bağlamlar; göç, ihmal ve istismar, genç kız intiharları, ihmal ve istismar, genç kız evlenmeleri, flört şiddeti, yetiştirme yurtları, sigara kullanımı vb. konularında çalışmalar yapılmıştır.

Engellilik kelimesi de diğer konularla bağlantılı olarak ele alınmıştır. Özellikle aile, rehabilitasyon, engelli çocuk, yaşam döngüsü, hizmet modellerine ve medikal modele ilişkin makaleler yazılmıştır.

Yoksulluk kavramı yine birçok farklı kavram ile ilişkilendirilmiştir. Bunlar yoksulluk ve kadın, yoksulluk ve sosyal yardım gibi kavramlar yer almaktadır.

Bunlarla birlikte araştırmanın niteliği ve genişliğine dair bilgiler de başlıklarda yer almaktadır. “(7 kere)”, “*değerlendirme* (12 kere)” gibi kavramlar ön sıralarda yer almaktadır.

Kelime sıklıkları incelendiğinde “sosyal, hizmet, çocuk, aile, eğitim, kadın, toplum, genç/ergen, hasta, engelli, yoksul/yoksulluk, HIV/AIDS, inceleme, değerlendirme” kelimeleri ilk sıralarda yer almaktadır.

TARTIŞMA

Türkiye’de sosyal hizmetin bilgi üretiminde dünya ile benzer çalışma konuları görülmektedir. Bu konular içerisinde yukarıda da belirtildiği gibi, aile, kadın, çocuk, genç, yaşlı, engelli, göç, tıbbi, toplum gibi ana konular ön plana çıkmaktadır. Bu konu başlıklarının makro düzeyde sosyal, politik ve kültürel altyapısının farkında olmak önemlidir. Gelişmekte olan bir ülke özelliği gösteren Türkiye için örneğin aile ve çocuk refahına ilişkin konular, çocuğun değerinin ekonomik bir değerden, duygusal bir değere dönüştüğü yüzyılın etkisinden uzak değildir.

Yayınlanan araştırma makaleleri incelendiğinde üretilen yayınların pozitivist bilim felsefesi etkisini taşıdığı görülmektedir. Çalışmaların çoğu nicel araştırma deseni ile ele alınmıştır. Nitel araştırma deseni ile yorumsamacı bilim felsefesi ile üretilen yayın sayısı daha az olduğu ortaya konmuştur. Benzer şekilde hem nicel hem de nitel araştırma yöntemlerinin bir arada kullanıldığı karma yöntem araştırmalarının da sayısı oldukça

azdır. Benzer bir görünümü Türkiye’de üretilen lisansüstü tezlerde de görmek mümkündür. Tekindal, Attepe Özden ve İçağasioğlu Çoban (2018)’in yaptığı çalışmada sosyal hizmet anabilim dalında yazılan 347 lisansüstü tezin %19’unun nitel, %6’sının ise karma yöntemle yapıldığı görülmektedir. Bu kapsamda niceliksel olduğu kadar niteliksel araştırma deseninin de kullanılması ve farklı araştırma desenlerinin güçlü yanlarını kullanarak hem de niceliksel hem de niteliksel olarak sonuçlar ortaya konması sağlayan karma araştırmalara ilişkin araştırmacılara sunulacak bilgi desteği önem taşımaktadır.

Elde edilen sonuçlar, Zengin ve Çalış (2017)’in yapmış oldukları araştırma ile benzerlik göstermektedir. Zengin ve Çalış da inceledikleri sosyal hizmet anabilim dalına ait son 10 yıla ait lisansüstü tezlerde, sosyal ve hizmet kelimeleri ilk sıralarda yer almaktadır. Benzer şekilde çocuk ve aile yapılan lisansüstü tez çalışmalarının konu başlıklarında sıklıkla yer almıştır. Ayrıca Tekindal, Attepe Özden ve İçağasioğlu (2018)’nin yapmış oldukları sosyal hizmet alanındaki tüm lisansüstü tezler incelendiğinde yine aile ve çocuk konuları ilk sıralarda yer almaktadır.

Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi’nin amacı ve kapsamında yer alan sosyal hizmet alanları incelendiğinde (TSH, Amaç ve Kapsam, 2019): Aile, çocuk, gençlik, kadın, yaşlılık, özürlülük, suçluluk, yoksulluk, işsizlik, sağlık (psikososyal ve kültürel boyutuyla), psiko-onkoloji, madde bağımlılığı, alkolizm, AIDS, göç, sığınmacı ve mültecilerin sorunları, tıbbi sosyal hizmet, psikiyatrik sosyal hizmet, çalışma yaşamı, okul sosyal hizmeti, orduda sosyal hizmet, insan hakları, sivil toplum olarak belirtilmiştir. Bu araştırmada da makale başlıkları incelendiğinde, dergi için belirtilmiş olan alanlar ile ilgili çalışmalar yapılmıştır. Özellikle aile ve çocuk ana konuları derginin genelinde ön plana çıkmaktadır. Fakat orduda sosyal hizmet ile ilgili kelimeler (asker, ordu vb.) taratılınca makalelerde hiçbir kelimeye rastlanmamıştır.

Teori ve pratiğe ya da kuram ve uygulama bütünlüğüne ilişkin tartışmalar pek çok disiplinde olduğu gibi sosyal hizmetinde tartışma alanlarından biridir. Bu tartışmanın sebeplerinden biri akademik bilgi üretiminin alanda uygulanmasında yaşanan güçlükler bir diğeri ise hali hazırda alanda uygulamalarını gerçekleştirmekte olan meslek elemanlarının bilimsel üretime, kanıta dayalı olarak katılmamasıdır. Yayınlanmış makalelerin çok büyük bir çoğunluğu sosyal hizmet akademisyenleri tarafından yazılmış olmakla birlikte uygulama bilgisinin teoriyle birleşmesi ve bilimsel bir çabaya dönüşmesi açısından sosyal hizmet uygulayıcılarının bilimsel bilgi üretimlerinin teşvik edilmesi ve desteklenmesi önemli görülmektedir. Erbay (2017) sosyal hizmet uygulamasında

araştırmanın önemine ilişkin yaptığı araştırmada sosyal hizmet uzmanlarının hem araştırma üreten hem de üretilen araştırmadan yararlanan uygulayıcılar olmasının gerekliliğini vurgulamıştır. Bu noktada sosyal hizmet uzmanlarının alan deneyimleri doğrultusunda yazacakları bilimsel makalelerin hem teori ve pratik arasındaki ilişkiye önemli bir katkı sunacaktır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sonucunda, derginin ilk yayın yılından itibaren incelendiğinde en çok derleme makale yazılmış olup; araştırma tasarımında da en çok nicel tasarım kullanılmıştır. En çok Türkçe yazılan tek yazarlı makaleler göze çarpmaktadır. Ayrıca makaleler en çok sosyal hizmet bölümü akademisyeni tarafından yazılmıştır. Makalelerin başlıkları incelendiğinde “sosyal” ve “hizmet” kelimelerinden sonra en sık kullanılan kelimeler “çocuk”, “aile”dir. Bu kapsamda Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi’nde en çok çocuk ve aile refahı bağlamında çalışmalar yer almaktadır.

Araştırma sürecinde yaşanan sınırlılıklar kapsamında; araştırmanın başında araştırmacılar dergide kullanılan anahtar kelimeler odağında incelemeler yapılması planlanmıştır. Fakat Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi’nin 1993 yılından önce anahtar kelimeleri bulunmamaktadır. Bu nedenle anahtar kelimelerin yer almaması araştırmacıları makalelerin başlığını incelemeye yöneltmiştir.

Dergide yayın yapan yazarların unvanları, mesleği ve çalışma yeri bilgilerinde eksiklikler bulunmaktadır. Bu nedenle araştırma sonuçlarına ilgili başlıklar yansıtılmamıştır.

Tüm bu analizler ışığında, sosyal hizmet alanında akademik yazının üretim sürecine yönelik yapılacak araştırmalarda aşağıda yer alan öneriler dikkate alınabilir;

- Sosyal hizmet ile ilgili diğer akademik dergilerin taramasını gerçekleştirebilir,
- Kadın, çocuk, engelli vb. sosyal hizmetin temel çalışma grupları özelinde incelemeler yapılabilir,
- Anahtar kelimeler değişken olarak kullanılabilir,
- Makaleler incelenirken, makalelerin dayandırıldığı kuramlar ya da çalışılan sorun alanının hangi kuramla bağlantılandırıldığı incelenebilir.

Bu öneriler ışığında sosyal hizmetin özgün bilgisinin üretildiği, diğer disiplinlerle nasıl bir ilişkisinin olduğunun ortaya konulduğu, ortaklıkların ve farklılıkların anlatıldığı

makalelerin üretilmesi sosyal hizmetin sosyal bilimler içerisindeki yerini güçlendirmesi açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

- Cılga, İ. (2004). *Bilim ve meslek olarak Türkiye'de sosyal hizmet*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayın No: 16
- Dumrul, C. ve Aysu, A. (2006). Erciyes Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisinde Yayınlanan Makaleler: Değerlendirme ve Bibliyografya (1981-2005). *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı: 27, Temmuz-Aralık: 171-249.
- Erbay, E. (2017) Importance of Research in Social Work Practice: A Pilot Study From Turkey, *Journal of Social Service Research*, 43(3), 395-403, DOI: 10.1080/01488376.2016.1246401.
- Gürbüz, S. ve Şahin, F. (2014). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. *Ankara: Seçkin Yayıncılık*, (s 271).
- Hatiboğlu, B. (2012). *Sosyal Bilimlerin Potansiyeli ve Sosyal Hizmet Umudu*. İ. Cılga, & B. Hatiboğlu (Dü) içinde, Sosyal bilimler ve sosyal hizmet üzerine düşünceler (s. 1-30). Sabev: Ankara.
- IFSW (2014). *Sosyal Hizmetin Tanımı*. <http://ifsw.org/get-involved/global-definition-of-social-work/> E.T: 08.10.2014.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar-ilkeler-teknikler*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Krysiç, J. L. ve Finn, J. (2015). *Etkili uygulama için sosyal hizmet araştırması*. Ankara: Nika Yayınevi.
- Marlow, C. R. (2010). *Research methods for generalist social work*. Cengage Learning.
- Neuman, W. L. (2010). *Toplumsal Araştırma Yöntemleri: Nitel ve Nicel Yaklaşımlar*, (5. Baskı). S. Özge, Çev). İstanbul: Yayınodası Yayıncılık..
- Seymen, O., Maltepe, S., Çonoglu, S., Yılmaz, G.Ö., Sahin, B., Tetik, N., Köroglu, Ö., Akyol, G. (2009). *Türkiye'de Yayımlanan Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergilerinin Profili: Marmara ve Ege Bölgesi Örneği*. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(22), 281-301.
- Tekindal, M., Ozden Attepe, S., İçağasıoğlu Çoban, A. (2018); Systematic Review on Social Work Thesis in Turkey: 1987-2017. *Journal of Current Researches on Health Sector (JoCReHeS)*, 8(1), 41-50 doi: 10.26579/jocrehes_8.1.4
- Thompson, N. (2013). *Kuram ve uygulamada sosyal hizmeti anlamak* (Çev. Ed. Özlem Cankurtaran Öntaş, Burcu Hatiboğlu Eren). Ankara: Dipnot Yayınları.
- Trevithick, P. (2008). Revisiting the knowledge base of social work: A framework for practice. *The British Journal of Social Work*, 38(6), 1212-1237.
- Tufan, A. B. (2000). Yayın yaşamına yeniden başlarken. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 1 (2): 1-8.

- Tuncay, T. (2016). Sosyal hizmet müdahalesini araştırmak. *Journal of Society & Social Work*, 27(2). 115-129.
- Zengin, O. ve alış, N. (2017). Türkiye'de Sosyal Hizmet Araştırması: Son 10 Yılda Sosyal Hizmet Anabilim Dallarında Yazılan Tezler zerine Bir İnceleme. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 6(2), 1260-1272.
- Master Journal List (2019, 3 Temmuz). Erişim adresi: http://mjl.clarivate.com/cgi-bin/jrnlst/jlresults.cgi?PC=MASTER&Word=*social%20work
- TR Dizin (2019, 3 Temmuz). Erişim adresi: <https://trdizin.gov.tr/statistics/listAcceptedJournals.xhtml>
- DergiPark (2019, 3 Temmuz). Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/search?q=%26quot%3Bsosyal+hizmet%26quot%3B§ion=journal&aggs%5Bsubjects.id%5D%5B0%5D=355>
- TSH, Dizinlenme Bilgileri (2019, 3 Temmuz). Erişim adresi: http://www.tsh.hacettepe.edu.tr/tr/menu/dizinleme_bilgileri-4
- TSH, Amaç ve Kapsam (2019, 3 Temmuz). Erişim adresi: http://www.tsh.hacettepe.edu.tr/tr/menu/amac_ve_kapsam-3